

УДК: 005.21:502.17

О. М. Тур

Формування еколого-економічного механізму стратегії еколого-орієнтованого розвитку національної економіки

У статті запропоновано теоретико-методичні підходи до формування еколого-економічного механізму формування та реалізації стратегії еколого-орієнтованого розвитку національної економіки.

Ключові слова: еколого-орієнтований розвиток, стратегія еколого-орієнтованого розвитку національної економіки, механізм, структура.

Актуальність дослідження. Поглиблення еколого-економічних протиріч у національній економіці за останні десятиріччя посилили науковий та практичний інтерес щодо процедур формування та реалізації стратегії еколого-орієнтованого розвитку в Україні. Важливим питанням стосовно процедур формування та реалізації стратегії є створення зваженого еколого-економічного механізму формування та реалізації стратегії еколого-орієнтованого розвитку національної економіки (СЕОРНЕ).

Еколого-економічні та фінансові аспекти формування механізму та реалізації СЕОРНЕ висвітлені у працях таких науковців: Веклич О. О., Данилишина Б. М., Голяна В. А., Жулавського А. Ю., Мельника Л. Г., Осіпова Ю. М., Хвесика М. А., Хлобистова Є. В. та ін.

Незважаючи на суттєві наукові здобутки у теорії формування та функціонування господарських механізмів [6], фінансових механізмів [5], економічних механізмів управління природокористуванням [2; 3; 4; 7] тощо стосовно теоретико-методичних основ функціонування та формування еколого-економічного механізму формування та реалізації СЕОРНЕ, на сьогодні не здійснено суттєвих наукових здобутків, зокрема, не обґрунтовано структури та функціонального взаємозв'язку елементів такого механізму.

Метою статті є здійснення теоретико-методичного обґрунтування еколого-економічного механізму формування та реалізації СЕОРНЕ.

Завдання: провести структурно-логічний аналіз елементів еколого-економічного механізму формування та реалізації СЕОРНЕ; визначити функціонально-організаційний взаємозв'язок елементів еколого-економічного механізму формування та реалізації СЕОРНЕ.

Результати дослідження. Існують різноманітні підходи до визначення сутності різних типів механізмів управління еколого-економічним розвитком на мікро-, мезо- і макрорівнях. Так, згідно з науковими поглядами Веклич О. О. економічний механізм природокористування і природоохоронної діяльності (екологічного регулювання) розглядається як сукупність економічних інструментів, які спонукають природокористувачів до ресурсозберігання і збереження якісного стану навколишнього природного середовища [3].

Вахович І. М. вважає, що організаційно-економічний механізм формування стратегії розвитку – це сукупність організаційно-управлінських та економічних методів й

Тур Олександр Миколайович, асистент кафедри економіки Сумського державного університету.

© О. М. Тур, 2011

інструментів впливу на розвиток соціо-еколого-економічної системи певної території з метою забезпечення досягнення її стратегічних цілей та завдань [1].

Згідно з дослідженням [5], щоб зрозуміти, як функціонує господарський механізм у цілому, слід розглядати окремо його складові. Кожна із складових окремо є відповідним механізмом: економічним, організаційно-адміністративним, правовим, соціальним. У цілому господарський механізм раціонального природокористування можна визначити як сукупність елементів економічної, екологічної і соціальної систем, за допомогою яких у суспільстві досягаються цілі стійкого розвитку.

Спираючись на основні положення теорії формування будь-якого типу механізму управління розвитком на мікро-, мезо- і макрорівнях [1; 2; 6], еколого-економічний механізм формування та реалізації СЕОРНЕ має передбачати розроблення таких його елементів: цілей, завдань і відповідних їм функцій; методів та інструментів реалізації механізму; вибір об'єктів, на які спрямована дія механізму; вибір суб'єктів, що здійснюють еколого-економічний вплив на об'єкти механізму; фінансового механізму, еколого-економічного механізму, організаційного механізму, правового механізму (рис. 1).

Таким чином, метою еколого-економічного механізму формування та реалізації СЕОРНЕ є формування та реалізація ефективної та дієвої стратегії.

Процеси управління формуванням та реалізацією СЕОРНЕ передбачають формування ефективної системи фінансування, що в рамках механізму реалізується через фінансовий механізм, який забезпечує мобілізацію фінансових ресурсів та їх ефективний розподіл між суб'єктами та об'єктами механізму. Організація окремих структурних елементів механізму у просторі та часі, здійснення заходів контролю та моніторингу, процесів формування та реалізації СЕОРНЕ, прогнозування, програмування та планування діяльності суб'єктів та об'єктів механізму, створення інформаційних, правових баз даних тощо має здійснюватися в рамках організаційного механізму. Функціонування еколого-економічного механізму управління процесами природокористування викликане потребою у створенні умов для становлення та розвитку еколого-орієнтованого способу ведення господарської діяльності суб'єктів національної економіки. Дотримання нормативно-правових актів держави є необхідною умовою функціонування будь-якого механізму, яке відбувається в рамках правового механізму. Перелічені механізми є необхідними структурними елементами еколого-економічного механізму формування та реалізації СЕОРНЕ, без яких неможливо здійснити зважені та ефективні процедури формування та реалізації стратегії.

Будь-які елементи механізму певним чином взаємодіють між собою для досягнення цілей та завдань, що поставлені у рамках конкретного механізму (рис. 2).

Вплив державних органів влади (суб'єкти механізму) на певні інтереси економічних суб'єктів національної економіки (об'єкти механізму) здійснюється шляхом застосування певної сукупності методів та інструментів управління. Основою для вибору тих чи інших інструментів впливу на суб'єкти національної економіки має стати рішення щодо вибору реалізації певного типу стратегії розвитку (цільовий блок механізму, в рамках якого здійснюється прийняття стратегічного рішення). Вибір типу стратегії розвитку має спиратися на інформацію щодо ресурсного забезпечення, формування якого відбувається у рамках фінансового та еколого-економічного механізмів та факторів розвитку національної економіки, що визначаються в рамках організаційного та правового механізмів.

Розділ 1 Економіка природокористування і еколого-економічні проблеми

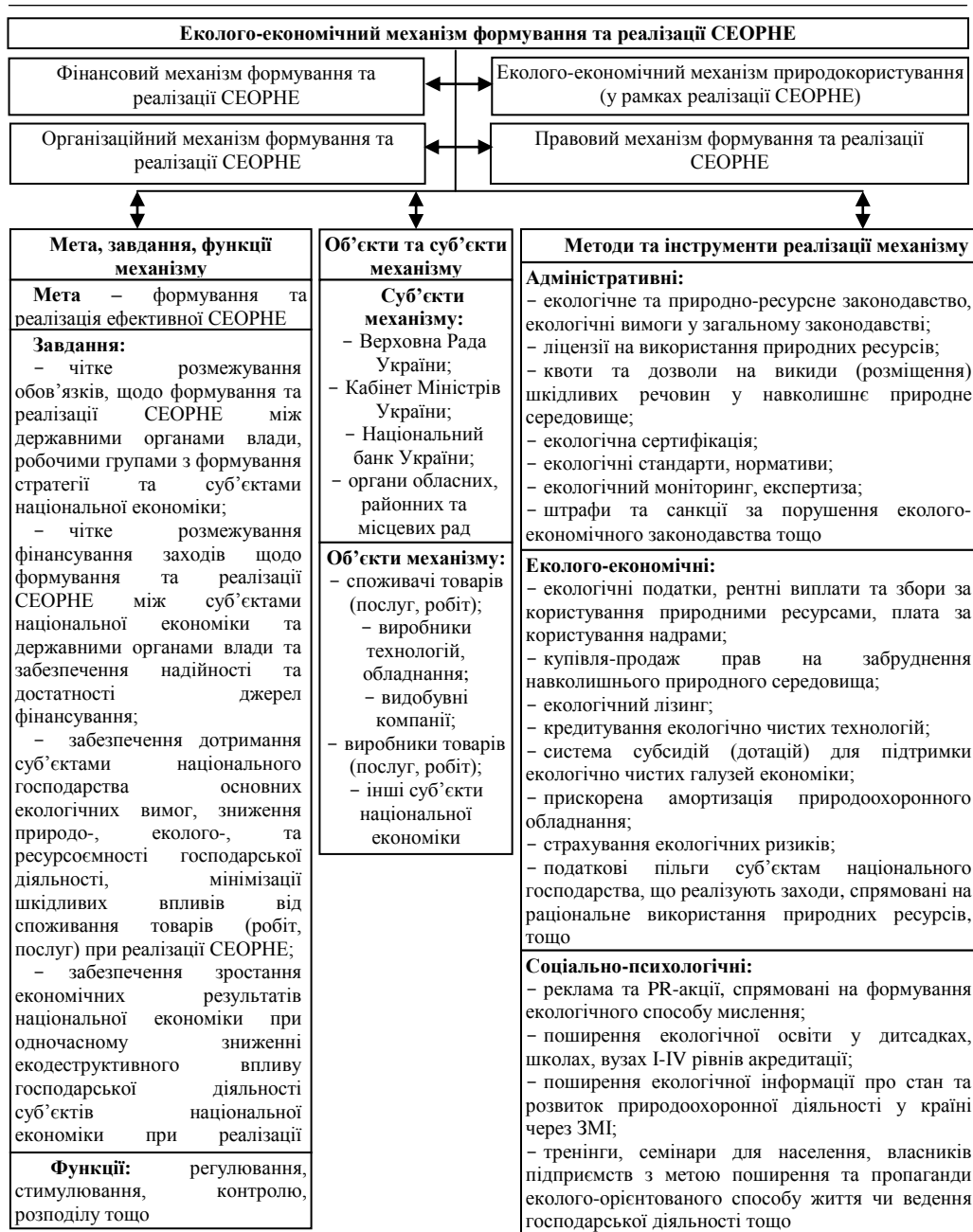

Рис. 1. Структура еколого-економічного механізму формування та реалізації СЕОРНЕ

Вплив, що був здійснений за допомогою обраної сукупності методів управління, викликає певні зміни у поведінці об'єктів управління. Збір та аналіз такої інформації (організаційна підсистема механізму) повинні стати основою для коригування вибору методів управління соціо-еколого-економічною системою з боку державних органів влади.

Висновок. Отже, еколого-економічний механізм формування та реалізації СЕОРНЕ спрямований на формування еколого-орієнтованої структури національної економіки при створенні безпечних умов реалізації еколого-економічних інтересів суб'єктів національного господарства шляхом коригування чи зміни поведінки економічних суб'єктів національної економіки. Взаємодія державних органів влади та економічних суб'єктів у рамках даного механізму в першу чергу має бути спрямована на перерозподіл ресурсів та обмеження окремих параметрів господарської діяльності економічних суб'єктів національної економіки з метою дотримання еколого-економічних законів та правил.

Перспективи подальших розробок. Проведене дослідження визначає такі напрями подальших наукових розробок:

- дослідити особливості формування та функціонування фінансового, організаційного, правового та еколого-економічного механізмів як структурних елементів еколого-економічного механізму формування та реалізації СЕОРНЕ;
- дослідити сучасний стан функціонування та ефективність еколого-економічного механізму формування та реалізації СЕОРНЕ в Україні.

1. *Вахович І. М.* Організаційно-економічний механізм формування та реалізації стратегії розвитку регіону: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.10.01 «Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка» / І. М. Вахович. – Львів, 2001. – 19 с.
2. *Веклич О. О.* Економічний механізм екологічного регулювання в Україні / О. О. Веклич. – К.: Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів, 2003. – 88 с.
3. *Данилишин Б. М.* Економіка природокористування: підручник / Б. М. Данилишин, М. А. Хвесик, В. А. Голян; за ред. проф., д.е.н. Б. М. Данилишина. – К.: Кондор, 2009. – 465 с.
4. *Жулавський А. Ю.* Основы формирования экономического механизма природопользования в новых условиях хозяйствования / А. Ю. Жулавский // Вісник Сумського державного університету. – 1995. – № 4 (95). – С. 17–20.
5. *Кобушко І. Н.* Финансово-экономический механизм экологизации промышленного производства: диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук: 08.00.06 / Кобушко Игорь Николаевич. – Сумы, 2007. – 249 с.
6. *Осипов Ю. М.* Основы теории хозяйственного механизма / Ю. М. Осипов. – М.: Изд-во МГУ, 1994. – 368 с.
7. *Хлобистов Є. В.* Фінансові механізми екологічної політики / Є. В. Хлобистов // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право): наук. журн. – 2004. – Вип. 3–4. – С. 744–752.

Отримано 28.02.2011 р.

А. Н. Тур

**Формирование эколого-экономического механизма
стратегии эколого-ориентированного развития национальной экономики**

В статье предложены теоретико-методические подходы к формированию эколого-экономического механизма формирования и реализации стратегии эколого-ориентированного развития национальной экономики.

Ключевые слова: эколого-ориентированное развитие, стратегия эколого-ориентированного развития национальной экономики, механизм, структура.

О. М. Тур

**Forming of the ecology and economy mechanism of strategy
of ecologically-pointed development of national economy**

The theoretical and methodical goings in the forming of the ecology and economy mechanism of forming and realization of strategy of ecologically-pointed development of national economy are offered in the article.

Keywords: ecologically-pointed development, strategy of ecologically-pointed development of national economy, mechanism, structure.